

28.03.2012

valtiovarainministeriö@vm.fi
anne.kauhanen-simanainen@vm.fi

Valtiovarainministeriön lausuntopyyntö 29.2.2012, VM 125:02/2007

Julkishallinnon tietoluovutusten periaatteet ja käytännöt

Yleistä

Sisäasiainministeriö kiittää mahdollisuudesta kommentoida Julkishallinnon tietovarantojen käytön ja saatavuuden edistäminen –työryhmän loppuraporttia. Ministeriö on saanut raportista lausunnot hallinnonalan virastoilta ja laitoksilta (Hallinnon tietotekniikkakeskus Haltik, Hätäkeskuslaitos, Maahanmuuttovirasto, Poliisihallitus ja Rajavartiolaitos) ja esittää omana lausuntonaan seuraavaa. Hätäkeskuslaitoksen lausunto on jo aikaisemmin lähetetty suoraan valtiovarainministeriöön.

Periaatteen 1 mukaan julkisen hallinnon viranomaisten välisestä tiedon sähköisestä vakiomuotoisesta luovutuksesta ei peritä maksuja. Tietojen luovutuksessa otetaan huomioon luovutus- ja muut rajoitukset.

Periaatteen 2 mukaan julkisen hallinnon viranomaisten sähköisessä muodossa olevat tiedot ovat mahdollisimman laajasti kansalaisten, yritysten, tutkimuksen, koulutuksen ja koko yhteiskunnan saatavilla tietoja koskevat luovutus- ja muut rajoitukset huomioon ottaen. Tiedot luovutetaan ensisijaisesti maksutta tai irrotuskustannuksilla. Tietoluovutuksesta veloitetaan enintään PSI-direktiivin mukaisesti.

Sisäasiainministeriö arvioi, että ehdotuksilla voi olla merkittäviä liiketoimintaa edistäviä vaikutuksia niin yksityisen, julkisen kuin kolmannen sektorinkin liiketoiminnan puolella. Myös kansalaiset voisivat näin saada merkittäviä yleishyödyllisiä palveluja maksutta.

Viranomaistiedon taloudellisen arvon kasvaessa kiinnostus sitä kohtaan todennäköisesti kasvaa. Tällä voi tulevaisuudessa olla vaikutusta myös julkisuusperiaatteen sisältöön. Työryhmän ehdotukset kohdistuvat erityisesti ns. perustietovarantoihin, mutta ne voivat tulla koskemaan myös muita julkisia tietovarantoja. Esimerkiksi perinteisesti julkiset hallinnolliset viranomaisasiakirjat ovat siirtymässä sähköisiin asiankäsitelyjärjestelmiin ja –arkistoihin. Tämä voi lisätä myös niihin kohdistuvien tietopyyntöjen määrää merkittävästi.

Ministeriö kannattaa periaatteessa raportissa esitettyjä uudistuksia ja pitää niitä realistisina, mutta haluaa kiinnittää huomiota seuraaviin, työryhmän myös itse esille nostamiin kysymyksiin.

Kuten loppuraportissa todetaan, siirtyminen liikeloudellisesti hinnoittelusta tiedon irrotuskustannuksiin perustuvaan hinnoitteluun vähentää merkittävästi eräiden virastojen maksutuloja. Tietojen luovutuksista saadut tulot ovat olleet monelle viranomaiselle tärkeä tietopalvelutoiminnan kehittämisen rahoituslähde. Työryhmä ehdottaa, että viranomaisille korvattaisiin saamatta jäävät maksutulot vuoden 2011 kustannustason mukaisesti.

Sisäasiainministeriö arvioi, että työryhmän laskelmien mukainen korvaus voi jatkossa osoittautua riittämättömäksi. Ministeriö toivoo konkreettisempaa suunnitelmaa siitä, millä tavalla palveluiden kehittäminen jatkossa turvataan.

Työryhmän ehdotuksilla olisi vaikutusta myös ministeriön oman hallinnonalan viranomaisten toimintaedellytyksiin. Esimerkiksi paikkatiedon käyttökustannukset saattaisivat laskea merkittävästi. Ministeriön omalla hallinnonalalla, erityisesti poliisihallinnossa ja Maahanmuuttovirastossa, on jo nyt pääsääntönä tietoluovutusten maksuttomuus silloin, kun tiedot luovutetaan teknisen käyttöyhteyden välityksellä.

Loppuraportissa todetut tietojenluovutuksen määrärahasiirrot on sisäasiainministeriön hallinnonalan osalta otettu huomioon parhaillaan valmisteltavassa vuosia 2013 - 2016 koskevassa kehyspäätyksessä.

Tietoluovutuksista perittävät maksut

Ministeriö katsoo, että tietoa luovuttavan viranomaisen tehtäviin kuuluu toteuttaa vakiohuotoinen rajapinta tietoluovutuksia varten. Lisäksi viranomaisen tulee valvoa ja ylläpitää rajapinnan toimivuutta jatkuvasti. Luovutuksen vakiohuotoisuus ja laajuus tulisi määrittellä tarkemmin kuin ehdotuksessa on tehty.

Luovutettavan tiedon kriittisyydestä riippuen tulisi tietoluovutuksille olla erilaisia palvelutasoja tiedon käyttäjästä riippuen. Vastikkeeton tietoluovutus voidaan taata vain virka-aikana. Mikäli tiedon saatavuus on taattava myös muina aikoina, tulisi tällaisista tarpeista voida neuvotella viranomaisten välillä erikseen.

Työryhmän esityksen mukaan tietojen vastaanottaja maksaa tietojen luovuttajalle aiheutuneet kustannukset, mikäli tietojen luovutusta joudutaan sovittamaan vastaanottajan tarpeisiin tai palvelutasoa joudutaan nostamaan. Mikäli luovuttaminen edellyttää tietojen huotoilu erityiseen käyttötarkoitukseen, tulee viranomaisen voida veloittaa siitä aiheutuneet kustannukset joko tariffin tai erillisen sopimuksen pohjalta. Ministeriön käsityksen mukaan olisi tarpeen määrätä tarkemmin siitä, miten kustannukset tällaisissa tapauksissa jaetaan oikeudenmukaisesti luovuttajan ja vastaanottajan kesken.

Avoimen datan lisenssimalli

Ministeriön käsityksen mukaan lisensointi on keskeinen edellytys avoimen datan käyttämiselle viranomaistoiminnan ulkopuolella. Lisenssiehtoihin kirjattavat vastuunrajoitukset ovat tärkeitä, koska tiedon tuottaja ei voi aina vastata tiedon jatkuvasta saatavuudesta ja oikeellisuudesta.

Ehdotettu velvollisuus poistaa tiedon tuottajan nimi tulisi rajoittaa tilanteisiin, joissa se on toteutettavissa kohtuullisin kustannuksin.

Ministeriö arvioi, että viranomaiset saattavat tietoluovutuksia toteuttaessaan tulkita julkisuussäädöksiä eri tavoin. Lisenssimallin suhde viranomaisen toiminnan julkisuuteen kaipaakaan siksi täsmentämistä.

Perusrekisteritietojen käyttöehdot

Sisäasiainministeriön mielestä raporttiin sisältyvä luonnos perusrekisteritietojen käyttöehdoista on hyvä lähtökohta jatkotyölle. Se on omiaan yhtenäistämään toimintatapoja ja tulkintoja. Toisaalta yleiset käyttöehdot eivät saa olla liian sitovia, jotta niitä voidaan järkevästi soveltaa erilaisten perusrekistereiden käyttöön.

Ministeriö ehdottaa, että yleisten käyttöehtojen kohtaan 7 ”Luovutusehtojen muuttaminen ja käyttöoikeuden peruuttaminen” lisättäisiin rekisterinpitäjän velvollisuus ilmoittaa muutoksista hyvissä ajoin. Ehtoihin tulisi lisätä myös maininta viranomaisten välisestä maksuttomuudesta.

Ministeriön mielestä perustietovarantojen käyttöehdot ja niiden soveltuvuus tulee tarkentaa JHS -prosessin kautta. Osa käyttöehdoista edellyttää mahdollisesti laintasoista sääntelyä.

Toimenpide-ehdotukset ja tietovarantojen kartoitus

Sisäasiainministeriön mielestä valtiovarainministeriön koordinaatio tulisi ulottaa ministeriöihin, jotka toteuttaisivat toimenpiteet valtiovarainministeriön tuella määrämuotoisina hankkeina virastotasolla. Tällöin toteuttamiseen saadaan yhdenmukainen malli ja riittävä tehokkuus muutoksen läpiviemiseksi.

Sisäasiainministeriön hallinnonalalla ei vielä ole tehty ehdotettua tietovarantojen kartoitusta. Tämä on tarkoitus suorittaa osana hallinnonalan kokonaisarkkitehtuurityötä, joka alkaa jo tämän kevään aikana.

Loppuraportissa mainitut toimenpiteet edellyttävät virastoilta toimenpiteitä ja aiheuttavat kustannuksia. Tämä tulee viemään paljon aikaa ja on järkevää toteuttaa pitkän siirtymäajan kuluessa, kun virastojen tietojärjestelmiä muutenkin kehitetään.

Tietovarannoista tulee muodostumaan hyvin laaja kokonaisuus, mikä asettaa suuria haasteita tiedon löydettävyydelle. Jotta tässä onnistuttaisiin, on tiedon kuvailuun, käsittelyyn ohjeistamiseen ja koulutukseen panostettava riittävästi.

Raportissa ehdotetaan, että erikseen selvitetäisiin tietojen luovuttamista tieteellisen tutkimuksen ja tilastoinnin tarpeisiin. Ministeriö pitää tätäkin ehdotusta kannatettavana.

Kansliapäällikkö

Ritva Viljanen

Tietopalvelupäällikkö

Manu Herna

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asiankäsittelyjärjestelmässä.
Sisäasiainministeriö SM 28.03.2012 klo 10.05. Allekirjoituksen oikeellisuuden
voi todentaa kirjaamosta.

Tiedoksi

Hallinnon tietotekniikkakeskus Haltik, Hätäkeskuslaitos,
Maahanmuuttovirasto, Pelastusopisto, Poliisihallitus, Ministeriön tietohallinto
SM PO, SM PEO, SM MMO, SM RVLE
